

Банда

Сергій Пилипенко

Підгаєцька цукроварня не раз зазнавала бандитських наскоків.

Пам'ятає комендант Трясогуз, як уперше переховувався він у дерезі, коли отаман Чорний до них навідався. Подряпався так, неначе з котами цілувавсь, березневими, спорзними. А Чорний зайшов був тоді до комендатури, — аж там портрети Маркса[132 — Маркс Карл (1818-1883) — філософ, економіст, політичний журналіст. Його праці сформували основу комуністичного й соціалістичного руху.], Леніна[133 — Ленін Володимир (справжнє прізвище — Ульянов; 1870-1924) — російський політичний діяч, перший керівник СРСР, теоретик комунізму.] та Шевченка висять. Позирнув люто, плюнув, зняв Тараса й поставив у кутку, лицем до стінки.

Забрав тоді Чорний мануфактуру, що були з міста на прозодежу[134 — Прозодежа — виробничий одяг (з рос.), спеціальний одяг для роботи.] прислали, і подавсь. Щасливо обійшлося: тільки одного міліціонера забив та руду Шевчиху згвалтував. А може, й того не було, бо клята баба щось дуже рано після цього дитя привела. Чи не Кирило-писарчук, кажуть люди, з нею побандитував, а вже на Чорного звернули, щоб очі одвести старому Шевцеві.

Хто його знає, тільки Чорний за кілька місяців іще раз завітав на Підгаєцьку цукроварню. Знов довелося комендантові в рові пересиджувати. Знов батько-отаман у комендатуру зайшов і знов на стінці портрети Маркса, Леніна, а посередині Шевченка побачив. Пхекнув батько-отаман, хитонув докірливо головою й сумно промовив:

— І ти, Тарасе, в комунію втаскавсь!

Та й пішов цукор грабувати. Підвід двадцять вивіз.

А на третій раз інакше скоїлося. Перший прибіг на цукроварню середульший Шевчихин синок, що підпасичем ходив:

— Ой, матінко, бандити в гай на автомобілях приїхали. З рушницями, шаблями... В китицях...

Шевчиха, як була простоволоса, в комендатуру та в крик:

— Ой, рятуйте, знов Чорного лиха година принесла!

— Тю, дурна! Хіба бандити роз'їздять на автомобілях!?

Коли в гаю раз — постріл, вдруге — постріл...

Еге-ге! Та й справді біда... Директор із жінкою в льох, бухгалтер старший рачки-рачки та в гарбузиння, адміністрація вся хто куди, враз ушилася. Один комендант Трясогуз не здрейфив та до телефону в місто:

— Висилайте негайно військо. Бандити з панцерника цукроварню обстрілюють. Ой рятую...

...як гупне в гаю вибух, аж курява знялася й Трясогуз умить опинився в дерезі. Зібгався їжаком та й труситься, мов цуценя закинуте.

А в місті переполох. Воєнком[135 — Воєнком — військовий комісар (з рос.)] на

коня. В окружкомі паніка (де ж пак — усього сім верстов[136 — Верста — міра довжини, 1066,8 м.] до Підгайчого), телефони дзеленчать, по вулицях верхівці скачуть, комсомольці збирають мітинг...

Нарешті, вирядили експедицію. Попереду кінних півсотні, далі кулеметів двоє на тачанках, позаду піших набралось чоловіка з півтора. А в місті комсомол озброївся, скрізь на підступах варту порозстановлював.

Тим часом на узліссі все автомобіль гарчав та деколи постріли чути. Кирило-писарчук на горище заводське здерся, так ізвідтіть бачив, як бандити перебігали поміж деревами, розстрільною[137 — Розстрільна — від розстрільна/розстрільня, ряд бійців-стрільців, розташованих на певній відстані один від одного.] розсипалися. А під великим дубом ніби кулемет поставили на тринозі. Пораються коло нього бандити, туди-сюди повертають, — на завод, значить, приціл беруть.

— Ой, аби скорше підмога була. Дадуть-бо духу нам, як тим білим під Перекопом[138 — Як тим білим під Перекопом — йдеться про перемогу Червоної армії над білогвардійською армією генерала П. Врангеля (1878-1928) 1920 р.. вирішальну роль при тому відіграла кіннота під проводом Н. Махна. Перекоп — перешийок, що з'єднує Кримський півострів з материком.].

А загін міський не квапився. Розвідку вперед вислав. Кінні в обхід лісом пішли. Кулемети за горбком сховалися. Бувалий воєнком був, ще за Махном[139 — Махно Нестор (1884-1934) — провідник самобутнього селянського анархістського руху, що охопив Катеринославську, Полтавську, Харківську і Херсонську губернії.] гонився колись. Для спокою в окружком послав першого рапорта:

— Оточую ворога. Жадний живим не вискочить. Готуйте буцегарню для бранців. Скликайте ревтриб. Воєнком Скорохватський.

А в лісі знов як торорохне бомба. Схопили бандити кулемет та й потаскали кудись на інше місце...

— В атаку вперед! — скрикнув воєнком та з шаблюкою наголо до лісу.

— Гур-ра! — лава за ним дружньо, а збоку кулемети з тачанок тах-тах-тах, тільки кулі зафюкали.

Бандити з несподіванки в ліс навтьоки, а звідти кінні назустріч, що обходом були пішли:

— Гей, рубай, не жалій!

Воєнком до кулемета ворожого (бандити з переляку кинули), сам думає:

— Не інакше — орден Червоного прапора[140 — Орден Червоного прапора — одна з найвищих нагород у Червоній армії в роки Громадянської війни.] зароблю...

Підскочив соколом, та й став стовпом придорожнім: перед ним стояв сиротливо на тринозі апарат кінематографічний. Мало були не повбивали артистів, що сюди картину на зразок "Остапа Бандури" приїхали тоді знімати.

Отака була банда остання в Підгайчому. Коменданту Трясогузові вона найбільше завдала клопоту, та про це вже нашого воєнкома Скорохватського спитайте.

7/XII 1924 р.